

"MAVİ ÇEK" VE BENZERİ BELGELERİN ÇEK HÜKMÜNDE SAYILIP SAYILAMAYACAĞI

Prof. Dr. Celal GÖLE*

Merhum Hocam Prof. Dr. İlhan ÖZTRAK'ın aziz hatırası için hazırladığım bu yazıda, Yargıtay 7. Ceza Dairesi ile 10. Ceza Dairesinin, garantili çeklerle ilgili olarak değişik tarihlerde verdiği, aynı istikameteki iki kararını inceleme konusu yapacağım.

1- Yargıtay Ceza Dairesinin Kararları

A- Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 29 Aralık 1989 tarihli kararı¹

Yargıtay 7. Ceza Dairesi söz konusu kararında, suç konusu çekin Türk Ticaret Kanununun 692. ve 693. maddelerinde unsurları belirlenen çeklerden olmadığını, aksine, muhatap banka ile müşterisi arasında özel statüsü ile ödeme ve bir bakıma da kredi vasıtası olarak kullanılan ve tedavüle "mavi çek" adı ile çıkarılan çeklerden olduğunu ifade ederek, bu tip bir çeki keşide eden sanığın eyleminin 3167 sayılı Çekle Ödemelerinin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkındaki Kanununun (3167 sayılı Çek Kanunu) 16. maddesine muhalefet suçunu oluşturmayacağını kabul etmiştir.

B- Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 5 Temmuz 1993 tarihli kararı²

Yargıtay 10. Ceza Dairesi de Yargıtay 7. Ceza Dairesinin görüşü istikametinde verdiği benzer kararında, dava konusu "belgenin" hamil yararına banka ile keşideci arasındaki garanti sözleşmesine dayanılarak sanık keşideciye verilmiş bir "mavi çek"

*A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi

¹Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 29.12.1989 tarihli kararı (E. 1989/9758, K. 1989/13360, Yargıtay Kararları Dergisi, Ağustos 1990, C. 16, S. 8, sh. 1252, 1253).

²Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 5.7.1993 tarihli kararı (E. 1993/4450, K. 1993/8207, Yargıtay Kararları Dergisi, Eylül 1993, C. 19, S. 9, sh. 1441,1442).

olduğunu³ ve bu belgenin Türk Ticaret Kanununda vasıfları yazılı kıymetli evrak niteliğinde bir çek sayılamayacağını belirtmiştir.

2- "Mavi çek" ve benzeri belgelerin hukuki niteliği

Mavi çek ve benzeri şekilde tedavüle çıkan çekler, hukuken "garantili çek" hükmündedirler.⁴ Zira, garantili çeklerde, olağan çeklerden farklı olarak, muhatap banka, hesap sahibi müşterisine çek karnesi verirken, her çek yaprağı ile ilgili olarak ne kadar bedelin karşılık sorulmadan kendisince hamillere ödeneceğini, önceden matbu çek yapraklarının ön veya arka yüzüne bir şerh vererek belirtir.⁵ Uygulamada gördüğümüz mavi çek yapraklarının arka yüzünde de "Bu çekin karşılığı 1.500.000., TL.'ye kadar Türkiye İş Bankası A.Ş. tarafından garanti edilmiştir" ibaresi yer almaktadır. Bu şerh, aynı zamanda muhatap banka ile hesap sahibi keşideci arasında yapılan çek sözleşmesinde de yer alır. Dolayısıyla, Yargıtay 10. Ceza Dairesinin kararında ifade edildiğinin aksine, mavi çek ve benzeri senetlerin hukuki kaynağı muhatap banka ile müşterisi arasında akdedilen özel garanti sözleşmesi değildir.

Garantili çeklerin olağan çeklerden yegane farkı bu şerhte görülür. Garantili çekler ile teyitli (bloke) çekler de birbirine benzerler. Bunların arasındaki fark ise, söz konusu şerhin, her çek yaprağı için ayrı ayrı ve keşidecinin talep ettiği miktarlarda matbu olmayarak yapılmasıdır.⁶

Garantili çekin ve bu arada mavi çek ile benzeri çeklerin, olağan bir çek gibi, teyitli çeklerden farklı olarak, garanti edilen miktar üzerinde de düzenlenmesi mümkündür.⁷ Keşideci, bu tip bir çekin üzerine de muhatap bankaca garanti edilen limitin altında veya üstünde dilediği meblağı yazabilir. Garanti edilen limitin üzerindeki bir meblağı ihtiva eden bir çekin muhatap bankaya ibrazı halinde, muhatap banka olağan bir çeki öderken yapması gereken tüm işlemleri yerine getirir.⁸

Garantili çeklerde, muhatap banka, her çek yaprağı için çek üzerine önceden matbu olarak yazdığı bedele kadar hamiline karşılığının mevcut olduğu garantisini verir. Bu garanti aynı zamanda muhatap bankaca müşterisine açılan gayri nakdi bir kredi hükmündedir.⁹ Muhatap bankaca garanti edilen miktar içinde kalan ve Türk Ticaret Kanununun 692. ve 693. maddelerinde öngörülen unsurları tam ve eksiksiz olarak taşıyan

³Her ne kadar bu kararın bir paragrafında dava konusu belge ile ilgili olarak mavi çek kartı denilmiş olmasına rağmen, ilgili muhatap bankanın, yine kararın gerekçesinde yer alan açıklamasından bu belgenin mavi çek olduğu anlaşılmaktadır.

⁴Reisoğlu, Seza: Çeklerde Garanti ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar, Bankacılar 1990, S. 3, sh. 26; Karayağın, Yaşar: 3167 Sayılı Çek Kanunu Sempozyumu, Tartışmalar, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi (Batider) 1989, C. XV, sh. 87.

⁵Ayrıntılı bilgi için bk. Göle, Celal: Çek Hukuku, Ankara 1989, sh. 55; Reisoğlu, Seza: Çek, Ankara 1985, sh. 49.

⁶Göle, age., sh. 55.

⁷Reisoğlu, agm., sh. 26.

⁸Reisoğlu, age., sh. 49.

⁹Reisoğlu, agm., sh. 25, 27.

bir çek yaprağının (mavi çek ya da benzer bir çekin) muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibrazı halinde, o şube karşılık sormadan çek bedelini derhal hamiline öder. Limit dahilinde düzenlenen garantili bir çekin fiilen karşılığı keşidecinin muhatap banka nezdindeki çekle işleyen hesabında olmasa dahi, muhatap banka, garanti ettiği miktarı, başkaca yasal bir engel olmadığı sürece o çek yaprağının hamiline ödemek zorundadır (3167 sayılı Çek Kanunu m.4/1).

Görüyor ki, garantili çeklerin olağan çeklerden yegane farkı, bu tip çeklerde, muhatap banka ile hesap sahibi arasındaki mevcut çek sözleşmesinin ilgili hükmü gereği, muhatap bankanın, belli bir limite kadar çek karşılığının mevcut olduğunu garanti etmesidir. Yalnız, belirtmek gerekir ki, bu garanti hiçbir şekilde o çek yaprağı için bir ödeme garantisi değildir.¹⁰ Zira, olağan çeklerde olduğu gibi, bu tip çeklerin de garantili olmasına rağmen, ihtiyati tedbir, ödeme yasağı konması gibi gerekçelerle muhatap bankaca ödenmemesi mümkündür.¹¹

Garantili çekler, olağan çeklere nazaran ödeme kolaylığı sağlar. Lehdar ve hamiller, limit altında düzenlenen çeklerin karşılığı muhatap bankaca garanti edildiğinden ve bu özellikleri dolayısıyla bu tip çekler kendilerine daha çok güvence verdiğinden, olağan çeklere tercih ederler. Bu uygulamanın, çek kullanımının yaygınlaşmasına olumlu katkısının olduğu da açıktır.

3- Mavi çek ve benzeri belgelerin çek hükmünde sayılmalarının yasal dayanağı

Görülüyor ki, mavi çek ve benzeri belgeler hukuki nitelikleri itibariyle "garantili çek" hükmündedirler. Bu çekler, Türk Ticaret Kanununun 692. ve 693. maddelerinde öngörülen unsurları taşıdıkları sürece çek hükmünde sayılırlar ve Türk Ticaret Kanunu ile 3167 sayılı Çek Kanununa tabi olurlar. Uygulamada sıkça görülen matbu mavi çek yapraklarının üzerine, Türk Ticaret kanununun 692. ve 693. maddelerinde öngörülen unsurların tam ve eksiksiz olarak yazıldığı durumlarda, bunların kıymetli evrak ve çek hükmünde olmadıklarının ileri sürülebilmesi gerekir.¹²

Garantili çekler, Türk Ticaret Kanununda düzenleme konusu yapılmamıştır. Ancak, 1985 tarihinde yürürlüğe giren 3167 sayılı Çek Kanununun 10. maddesinde, muhatap bankanın karşılığı bulunmasa veya yetersiz kalsa bile süresi içinde kendisine ibraz edilen 500.000.- TL.ya¹³ kadar olan çekler ile bu miktar üzerindeki her çekin 500.000.- TL.sını

¹⁰Karş. Başal, Koparan: 3167 Sayılı Kanun Uygulamasında Ceza Hukuku Açısından Ortaya Çıkan Sorunlar, Batider 1989, C.XV. S. 2, sh. 53.

¹¹Reisoğlu, age., sh. 49.

¹²Reisoğlu, agm., sh. 26; Özgen, Eralp: 3167 sayılı Yasanın Uygulanmasında Ceza Hukuku Açısından Ortaya Çıkan Sorunlar ve Öneriler, Batider 1989, C. XV, S. 2, sh. 68, 69; Göle, Celal, 3167 Sayılı Çek Kanunu Sempozyumu, Tartışmalar, Batider 1989, C. XV, S. 2, sh. 76, 77; Karşı görüşte, Başal, agm., sh. 53 vd.

¹³Bu limit 3167 sayılı Çek Kanununun yürürlüğe girdiği tarihte 20.000.- TL.sıydı. Daha sonra ise, 3167 sayılı Çek Kanununun 10. maddesi uyarınca, Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından yayınlanan toptan eşya fiyatları yıllık endeksindeki artışlar gözönüne alınarak T.C. Merkez Bankasınca 16 Mart 1990 tarihinde 125.000.- TL.sına, 18 Haziran 1993 tarihinde ise 500.000.- TL.sına yükseltilmiştir.

keşidecinin dışındaki hamile ödemeye mecbur olduğu ifade edilmiştir. Bu yeni düzenleme ile de, kanun koyucu, belli şartlarda her çek yaprağının belli bir miktarının muhatap bankaca hamiline ödenmesini öngörerek, "yasal garantili çek" müessesini ihdas etmiştir.¹⁴ Bugün için tedavüle çıkan çeklerin tümü 500.000.- TL.sına kadar muhatap bankalarca 3167 sayılı Çek Kanununun söz konusu 10. maddesi gereğince garanti edilmiştir. Bir başka deyişle, bugün için, uygulamadaki çeklerin tümü, yasa gereği hukuken garantili çek niteliğindedir.

Bazı bankalarca müşterilerine verilen mavi çek ve benzerleri de, uygulamadaki diğer tüm çekler gibi, Türk Ticaret Kanunu ve 3167 sayılı Çek Kanununa tabi garantili çek hükmündedir. Yalnız, mavi çek ve benzerlerinde 3167 sayılı Çek Kanununun 10. maddesinde öngörülen yasal sınır, muhatap banka ile hesap sahibi arasında akdedilen çek sözleşmesinin ilgili hükmü gereğince ihtiyari olarak yükseltilmektedir (akdi garantili çek). Bu yükseltmenin, çek kullanılmasını özendirerek, çekle ödemeleri süratlendirmek ve çek hamillerini korumak isteyen 3167 sayılı Çek Kanununun ve özellikle bu Kanunun 10. maddesinin ruhuna da uygun olduğu açıktır.

Türk Ticaret Kanununun 692/2. maddesi uyarınca, bir senedin çek hükmünde sayılabilmesi için belli bir bedelin ödenmesi konusunda kayıtsız şartsız bir havaleyi kapsamı zorunludur. Kanunun cevaz vermediği bir kaydı veya şartı taşıyan bir senet çek hükmünde sayılamaz (TTK. m. 693/1). Ancak, bazı kayıt ve şartların çek üzerine yazılması kanun koyucu tarafından kabul edilmiştir.¹⁵ Yasal garanti miktarını yükseltmeyi hedefleyen ve çekler üzerine konan bu istikametteki kayıt ve şartlar da 3167 sayılı Çek Kanununun 10. maddesinin düzenlemesi karşısında, kanun koyucunun cevaz verdiği kayıt ve şartlar olarak düşünülmemelidir.

Yasal garanti miktarının, muhatap banka ile hesap sahibi arasında akdedilen çek sözleşmesinin ilgili hükmü gereğince yükseltildiği bu tip çeklerin, Türk Ticaret Kanununun 692. ve 693. maddelerinde öngörülen unsurları tam ve eksiksiz olarak taşıdığı hallerde, Türk Ticaret Kanunu anlamında bir çek olmadıkları yukarıda belirtilen gerekçelerle ileri sürülemez. Aksi bir düşünce tarzı, 3167 sayılı Çek Kanununun 10. maddesine aykırı düşeceği gibi, bu çekler hakkında yukarıda değindiğimiz Yargıtay kararlarında görüldüğü üzere, Türk Ticaret Kanunu ve 3167 sayılı Çek Kanununun ilgili hükümlerinin uygulanamamasına da yol açar. Bu sonucun ise, kanun koyucunun esas amacının tersine, garanti limiti üzerinde karşılıksız çek keşide eden kişilerin korunmasına neden olacağı açıktır.

Yukarıda zikredilen iki Yargıtay kararı yanında doktrinde sadece BAŞAL, bu şekilde düzenlenen çeklerin Türk Ticaret Kanunu ve 3167 sayılı Çek Kanunu anlamında bir çek olmadıklarını kabul etmektedir.¹⁶ BAŞAL'a göre, "mavi çek, başak çek, ak çek" gibi değişik isimlerle uygulamada çok az görülen bu çeklerin nasıl uygulanacağı konusunda bankalar arasında bir statü birliği bulunmamakta, her banka bu konuda değişik uygulama yapmakta, garantili çek karnelerinin toplam değeri muhatap bankalarca bloke ettirilmekte, bir garantili çekin muhatap bankaya ibrazı halinde sadece o hesaptan ödeme yapılmakta,

¹⁴Reisoğlu, agm., sh. 25; Göle, age., s. 56; Başal, agm., sh. 53.

¹⁵Çeke konabilecek kayıt ve şartlar konusunda bk. Göle, age., sh. 40 vd.

¹⁶Başal, agm., sh. 53, 54.

bu çekler ilke olarak yalnız hesabın bulunduğu şubeye ödeme için ibraz edilmekte, Türk Ticaret Kanununun 708. maddesinde öngörülen 10 günlük, bir aylık ve üç aylık ibraz süreleri bu çekler hakkında uygulanmamakta ve ibraz süresi geçen bu tip bir çek dahi muhatap bankaca ödenmektedir.

Kanımcı, garantili çekler hakkında BAŞAL tarafından ileri sürülen bu nedenler, uygulamada, olağan çekler için de söz konusu olabileceğinden, daha önce yukarıda belirttiğimiz gerekçeler karşısında BAŞAL'ın görüşüne iştirak etmek zordur.

4- Mavi çek ve benzeri çeklerin "karşılıksız çek" hükmünde sayılıp sayılmayacağı

Mavi çek ve benzeri çeklerin keşidecisi tarafından muhatap bankaca garanti edilen limitin altında veya üstünde düzenlenmesi mümkün olduğundan, bu tip çeklerin karşılıksız çek hükmünde sayılıp sayılmayacaklarının belirlenmesinde de bu hususların gözönüne alınarak sorunun iki ayrı açıdan incelenmesi gerekmektedir.

A- Garanti limitinin altında düzenlenen çekin karşılığının bulunmaması

Muhatap bankaca garanti edilen miktar içinde kalan ve Türk Ticaret Kanununun 692. ve 693. maddelerinde öngörülen unsurları tam ve eksiksiz olarak taşıyan bir çek yaprağının (mavi çek ya da benzer bir çekin) muhatap bankanın herhangi bir şubesine süresi içinde ödeme için ibraz halinde, o şube karşılık sormadan çek bedelini derhal hamiline öder. Limit dahilinde düzenlenen yasal veya akdi garantili bir çekin fiilen karşılığı keşidecinin muhatap banka nezdindeki çekle işleyen hesabında olmasa dahi, muhatap banka, garanti ettiği miktarı başkaca yasal bir engel olmadığı sürece o çek yaprağının hamiline ödemek zorundadır (3167 sayılı Çek Kanunu m. 4). Başkaca bir yasal engel olmadığı sürece çek hamiline limit dahilinde mutlaka bir ödeme söz konusu olacağından, limit dahilinde düzenlenen garantili bir çekin (yasal veya akdi) karşılıksız çıkması ve limit dahilinde düzenlenen bu tip bir çekin hukuku "karşılıksız çek" hükmünde sayılması söz konusu değildir (Karş. 3167 sayılı Çek Kanunu m. 16/1).¹⁷

Zira;

3167 sayılı Çek Kanununun 16/1. maddesi uyarınca, "karşılıksız çek"den bahsedebilmek için, ibraz süresi içinde muhatap bankaya ödeme için ibraz edilen çekin karşılığının tamamen veya kısmen hamiline ödenmemesi gerekir.¹⁸ Oysa, limit dahilinde düzenlenen garantili çekle fiilen karşılıksız gözüken çek bedeli muhatap bankaca hamiline ödenmektedir.

¹⁷ Aynı görüşte, Eriş, Gönen: Açıklamalı İçtihatlı Çek Hukuku, Ankara 1993, sh. 546; Göle, tartışmalar sh. 77 vd.; karşı görüşte, Reisoğlu, agm., sh. 25, 27 (Ancak Reisoğlu, muhatap bankanın "karşılıksızdır" şerhi koymadan ödediği limit altındaki garantili çeklerin karşılıksız sayılmayacağı görüşündedir); Eralp, agm., sh. 68; Malkoç, İsmail-Güler, Mahmut: Çek Yasası ve Senetlerle İşlenen Suçlar, Ankara 1990, sh. 141.

¹⁸ Göle, age., sh. 188 vd.

Bir çekin muhatap bankaca garanti edildiği durumlarda, muhatap banka garanti limitine kadar hesap sahibi keşideciye kredi açmış olur. Bu husus, 3167 sayılı Çek Kanununun 10. maddesinde yasal garantili çekler için açıkça kanun koyucu tarafından vurgulanmıştır. Gerçekten, söz konusu 10. maddeye göre, muhatap bankanın belli koşullarda çek hamiline 500.000.- TL. ödeme mükellefiyeti, hesap sahibi ile muhatap banka arasında çek karnesinin teslimi sırasında yapılmış olan "geri dönülemeyecek bir kredi sözleşmesi" hükmündedir. Garantili çekler keşideciye açılmış bir kredi hükmünde oldukları için, garanti limiti dahilinde düzenlenen bir çekin de bu açıdan karşılıksız sayılması söz konusu değildir. Çekle işleyen borçlu cari hesabında olduğu gibi, çekin karşılığı, fiilen ilgili hesapta bulunmasa dahi muhatap bankanın kaynaklarından çek hamiline ödenir.

Uygulamada muhatap bankaların bazen hataen bazen de bilerek ve isteyerek müşterilerinin karşılığı bulunmayan çeklerini hamillere ödedikleri görülmektedir. Bu şekilde ödenen çeklerin "karşılıksız çek" hükmünde sayılmamaları gerektiği gibi,¹⁹ limit dahilinde olduğu için karşılığı muhatap bankaca ödenen çeklerin de "karşılıksız çek" hükmünde sayılmamaları gerekir.²⁰

(ii) Bir çekin karşılıksız çek hükmünde sayıldığı durumlarda, karşılıksız çek keşide eden kişi hakkında 3167 sayılı Çek Kanununun 16. maddesine göre cezai takibat yapılabilmesi, tespiti yaptıran çek hamilinin şikayetine bağlıdır (3167 sayılı Çek Kanunu m. 16/II). Oysa, garantili çekin karşılığının bulunmadığı durumlarda; hamil çek bedelini tahsil edeceğinden ve şikayette bulunması da söz konusu olmayacağından, keşideci hakkında karşılıksız çek nedeniyle cezai takibat yapılamayacak; dolayısıyla bu çeke 3167 sayılı Çek Kanununun karşılıksız çeke ilişkin hükümleri uygulanamayacaktır.²¹

Söz konusu çekin, muhatap bankanın çekle işleyen hesabın bulunduğu şubesi yerine başka bir şubesine ibrazı halinde, o şubenin, hamile ödemeyi yaptıktan sonra çeki muhatap bankanın çekle işleyen hesabın bulunduğu şubesine gönderdiği durumlarda, Türk Ticaret Kanununun istisnai 701/IV. fıkrası uyarınca, çekle işleyen hesabın bulunduğu şubenin, hamil sıfatıyla, yukarıda belirtilen durumlarda şikayet hakkını kullanabileceği ileri sürülmektedir.²² Bu görüşe iştirak etmek zordur. Zira, bu görüşün dayanağı olan Türk Ticaret kanununun 701/IV. fıkrasının "meğer ki" kelimesi ile başlayan son kısmının, daha yeni tarihli ve özel nitelikli bir kanun olan 3167 sayılı Çek Kanununun 4/II. fıkrası ile yürürlükten kalktığı, en azından hiçbir uygulanma şansının kalmadığı görülmektedir.²³

Söz konusu 4/II. maddeye göre, muhatap banka deyimi, muhatap bankanın çekle işleyen hesabın bulunduğu şubesini değil, muhatap banka tüzel kişiliğini ifade eder. Bu

¹⁹Ayrıntılı bilgi için bk. Göle, age., sh. 160 vd.

²⁰Göle, tartışmalar, sh. 77; Eriş, age., sh. 546; Karşı görüşte, Malkoç-Güler, age., sh. 141.

²¹Göle, tartışmalar, sh. 77, 78; Eriş, age., sh. 546.

²²Reisoğlu, agm., sh. 27; Eralp, agm., sh. 68; Karayalçın, tartışmalar, sh. 87; Karşı görüşte, Göle, tartışmalar, sh. 77; Eriş, age., sh. 546. Ayrıca karş. Reisoğlu, Seza: Çek Yasası Üzerine Bir Tartışma, Bankacılar 1990, S. 2, sh. 25.

²³Göle, age., sh. 112 vd.

itibarla, çekle işleyen hesabın bulunduğu şube dışında da muhatap bankanın herhangi bir şubesine ödeme için ibraz edilen bir çek, muhatap bankaya "ödeme için ibraz" edilmiş sayılır. O şubenin çek bedelini ödediği ve hamilin de çekin arkasını imzalayarak çek yaprağını o şubeye teslim ettiği durumlarda, hamilin çekin arkasına attığı imza, ciro yerine hukuken bir makbuzun hüküm ve sonuçlarını doğuracağından (TTK. m. 701/IV; 3167 sayılı Çek Kanunu m. 4/II), artık o çek yaprağının o şube tarafından muhatap bankanın çekle işleyen hesabın bulunduğu şubesine devri söz konusu olamaz. Çünkü, kendisine ödeme için çek ibraz edilen şube, kanunen muhatap banka sayıldığından, muhatap banka olarak bu aşamadan sonra yapacağı ciro bauldır; hiç bir hüküm ifade etmez (TTK. m. 701/II). Çekle işleyen hesabın bulunduğu şubeye bir devir de söz konusu olamayacağından, o şube yetkili hamil durumuna da gelemmez.²⁴

Görülüyor ki, limit dahilinde düzenlenen yasal veya akdi garantili bir çekin hukuken karşılıksız çek hükmünde sayılması 3167 sayılı Çek Kanununda bir değişiklik olmadığı sürece mümkün değildir.²⁵ Dolayısıyla, garantili bir çekin karşılıksız çıktığı durumlarda çek hamiline ödeme yapan muhatap bankanın 3167 sayılı Çek Kanununundan yararlanması, özellikle hesap sahibine bu Kanunun 7. ve 8. maddelerini uygulaması düşünülemez. Müşterisinin karşılığı bulunmayan garantili çekini hamile ödeyen muhatap banka, ödediği miktarı, müşterisinden 3167 sayılı Çek Kanunu hükümlerine göre geri alamayacağından kendisini korumak amacıyla müşterisi ile akdettiği çek sözleşmesine bu hususu düzenleyici ve kendisini koruyucu gerekli hükümleri koymalıdır.

3167 sayılı Çek Kanununun 10. maddesindeki "7. ve 8. madde hükümleri saklıdır" şeklindeki düzenlemenin de, limit dahilindeki yasal garantili bir çekin karşılıksız çıktığı durumlarda, 3167 sayılı Çek Kanunu hükümlerinin uygulanmasına cevaz verdiği düşünülmemelidir. Gerekçesi kanun koyucu tarafından ortaya konulmamış olan bu düzenlemenin, muhatap bankanın ödemekle yükümlü olduğu yasal garanti miktarının zamanına ilişkin olduğu söylenebilir.²⁶

B- Garanti limitinin üstünde düzenlenen çekin karşılığının bulunmaması

Garanti limitinin üstünde düzenlenen, karşılığı bulunmayan ve karşılıksız çek hükmünde sayabilmek için gerekli diğer yasal koşulların mevcut olduğu garantili bir çekin, garanti limitini aşan kısmı için "karşılıksız çek" hükmünde sayılacağı ve karşılıksız kalan kısmı için Türk Ticaret Kanunu ve 3167 sayılı Çek Kanununun ilgili hükümlerinin hesap sahibi ve keşidecisi hakkında uygulanacağı açıktır.

²⁴Göle, age., sh. 114; karşı görüşte, Reisoğlu, agm., sh. 27; Eralp, agm., sh. 68.

²⁵Reisoğlu, çek hamillerinin korunması ve özellikle karşılıksız çek keşide eden kişilerin müeyyidesiz kalmaması açısından 3167 sayılı Çek Kanununun bu gibi durumlarda uygulanmasından yanadır (agm., sh. 25 vd.). Kanımca, yasal bir değişiklik olmadığı sürece bu hususun gerçekleşmesi mümkün değildir.

²⁶Reisoğlu, agm., sh. 25; Göle, age., sh. 202. Eriş, bu hükmün, bu gibi durumlarda da düzeltme hakkının kullanılmasına cevaz verdiğini ileri sürmektedir (age., sh. 546). Aynı görüş için bk. Özgen, Eralp: 3167 sayılı Çek Kanunu Sempozyumu, Tartışmalar, Batider 1989, C. XV, S. 2, sh. 96, 97; Eroğlu, Sıtkı: Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun ile İlgili Olarak T.C. Merkez Bankası Açısından Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar, Tespit ve Öneriler, Batider 1989, C. XV, S. 2, sh. 21.

Sonuç

Yukarıda belirtilen gerekçelerle Yargıtay 7. Ceza Dairesi ile Yargıtay 10. Ceza Dairesinin kararlarına iştirak etmek güçtür.²⁷ Mavi çek ve benzeri çekler, Türk Ticaret Kanununun 692. ve 693. maddelerinde öngörülen unsurları taşıdıkları sürece çek hükmünde sayılırlar. Bu çekler hukuken garantili çek hükmündedirler ve bu tip çeklerin düzenlenebileceği 3167 sayılı Çek Kanununun 10. maddesinde öngörülmüştür.

Garantili çeklerin garanti limitinin üstünde veya altında düzenlenmesi mümkündür. Limitin altında düzenlenen garantili bir çekin karşılığının olmadığı durumlarda, bu çeklerin "karşılıksız çek" hükmünde sayılmaları ve bu çekler hakkında 3167 sayılı Çek Kanununun karşılıksız çek ile ilgili hükümlerini uygulamak yasal olarak mümkün değildir. Buna karşılık, limit üzerinde düzenlenen garantili bir çekin, karşılığının bulunmadığı durumlarda, o çekin limiti aşan kısmı itibarıyla "karşılıksız çek" hükmünde sayılacağı şüphesizdir.

²⁷Reisoğlu da, mavi çekleri hukuken çek hükmünde saymayan Yargıtay 7. Ceza Dairesinin söz konusu kararını eleştirmektedir (agm., sh. 26).